

Jacob
Israël
de Haan
Patologie

EUROPA

Jacob

Israël

de Haan

EUROPA

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

This publication has been made possible with the financial support from the Nederlands letterenfonds Dutch foundation for literature. Táto kniha vyšla vďaka finančnej podpore Nederlands letterenfonds Dutch foundation for literature.

Publikáciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

U. fond
na podporu
umenia

Jacob Israël de Haan *Patológia. Úpadok Johana van Vere de Witha*

Preklad a doslov © Adam Bžoch 2025

Redakčná úprava © Martin Plch 2025

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabec 2025

Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2025 bee&honey

Ako dvadsiaty druhý zväzok edície Tulipán

vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2025

Prvé slovenské vydanie

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-8237-035-8

Patológie
Úpadok
Johana van
Vere de Witha

EDÍCIA
TULIPÁN

zväzok 22

Z nizozemského originálu preložil Adam Bžoch

PRVÁ ČASŤ

Venujem Georgesovi Eekhoudovi

„Komu venujem túto ľúbeznú knižočku?
Tebe, priateľu, lebo si myslíš, že moje ni-
čotnosti majú nejaký význam.

*

Žime (...), milujme a nedbajme na táranie
senilných moralizátorov.

*

Smúťte, ó, Venuša i Žiadostivosť a všetci
ľudia obdarení krásou.“

Catullus

„Milujem a moje tajomstvo nemôžem vy-
zradiť.“

Lorenzo Stecchetti

PRVÁ KAPITOLA

1

Toto je môj zjemnený, veľmi neurotickým spôsobom zaznamenaný opis patológií, ktoré doviedli do záhuby Johana van Vere de Witha.

2

Trhovisko tvorí podlhovasté a pravouhlé zastavané vnútro mestečka Cuilemburg, ktoré sa vlastne skôr ponáša na dedinu. Uprostred jednej z dvoch dlhších strán Trhoviska stál ich starý dom.

Jeho vonkajšia časť pozostávala z dvoch rovnakých častí. Do oboch bytov sa zvonka vchádzalo oddelenými schodmi; po oboch stranách priečelia sa nachádzali široké dvere, ktoré boli širšie než zvyčajný vstup. Zvnútra to však bol jeden obytný dom a žili v ňom traja ľudia: Johan, jeho otec a zostarnutá slúžka Sien. Keďže bol dom veľmi priestranný a jeho obyvatelia viedli veľmi tichý život, často pôsobil, akoby bol úplne prázdny.

Johanova matka umrela dávno, ešte než sa presťahovali do Cuilemburgu. V cuilemburskom dome teda nebolo izieb, ktoré by po nej zostali, takže sa tam Johanov otec nemusel cítiť až tak nešťastne. Aj napriek tomu bol plný jej vecí, ktoré sa Johanovi zdali čudné a v jeho očiach nemali takmer nijakú cenu, hoci pre otca predstavovali nesmierne poklady.

Johan obýval v zadnej časti dve izby, ktoré mu poskytovali otvorený výhľad do starej tmavej a bujnej záhrady, veľkej a tajupľnej ako les. Jej temrava však nedosiahla až k domu. Pomedzi dom a záhradu viedla cestička a bol tam aj trávnik, ktorý pri peknom počasí žiaril pestrofarebnými kvetmi. Po večeroch sedával Johan pred oknom; von dopadalo mdlé svetlo jeho lampy, pripomínajúce zlatý slnečný opar, čo zjemňoval a menil farbu kvetov – vyzerali, akoby pochádzali

z nejakej pračudesnej rozprávky, ktorá sa môže v každom okamihu rozplynúť. Svit lampy bol ale prislabý na to, aby osvetlil tmavú a zarastenú záhradu, ktorá sa ponášala na les. Stromy tam stáli nahusto vedľa seba a vytvárali čierny múr; za ním sa rozprestieral iný svet.

3

K najkrajším veciam v ich bohatom dome patril vonkajší zvonec a pendlovky, ktoré stáli na chodbe. Zvonec visel za širokým vstupom do domu. Nebol síce zo striebra ale z nejakého iného kovu, znel však oveľa čistejšie než striebro a aj väčšmi rozochvieval dušu. Bolo úžasné, keď sa jeho zvuk najprv rozľahol vo vysokých tichých chodbách a potom postupne zanikal, až sa napokon v dome opäť rozhostilo ticho. Johanovi bolo ľúto, že sa tento vzácny a kráľovský zvonec ozýval len zriedka, pretože väčšina návštevníkov vstupovala do ich domu nie honosným predným vchodom, ale zozadu z ulice cez trávnik záhradnou brámkou. Keď Johan večer osamelo sedával pri pracovnom stole a z jeho lampy stúpал biely opar a jemný dym, často zatúžil po niekom, kto by toto ticho preľal zvonením – akoby sa v tom okamihu malo udiat' niečo zvláštne. Viedli však tichý život a k takému niečomu takmer nikdy nedošlo.

Dolu vo vysokom a prejasnenom prednom portáli stáli pendlovky, ktoré Johan nadovšetko miloval. Ich tikot bol temný a vážny, pripomínal reč starého človeka. Keď však začali ľahkými a radostnými údermi odbíjať, znelo to ako chlapčenský smiech, ako smiech nejakého veľkého chlapca. Neskoro večer pred zaspáním Johan už len počul, ako zakaždým odbíjajú celú hodinu.

Oproti ich domu stál hnedý tehlový kostol; hore na veži, ktorá sa týčila vysoko ponad domy, boli umiestnené ťažké hodiny, ktoré do desiatej večer bili každú štvrt'hodinu. Johan nikdy nezabudol zísť dolu k vysokému

bielemu portálu, aby skontroloval, či pendlovky idú naozaj rovnako.

4

Johanov otec nastúpil ako osemnásťročný na štúdium práva do Amsterdamu. Dôverne sa tam zblížil s istou omnoho staršou ženou, lekárkou, s ktorou sa zakrátko aj oženil. Čoskoro sa im narodilo dieťa, pretože žena bola staršia a obávala sa, že v neskorších rokoch by už nemohla porodiť bez rizika. Z narodeného dieťaťa mali mladý muž i jeho žena nesmiernu radosť.

Krátko po chlapcovom narodení však matka duševne ochorela; jej choroba sa prejavovala prudkými vnútornými výčitkami, že v takom vysokom veku dala život dieťaťu, ktorému nemôže poskytnúť príslušnú starostlivosť. Po období výčítiek nasledoval čas hlbokého sebaoponížovania a ustavičného sebaobviňovania. Neskôr vyhlásila, že celkom iste nie je hodna žiť ďalej so svojím mužom a s chlapcom a rozhodla sa spáchať samovraždu. Opakovane si ubližovala, kaličila si telo hlbokými a krvavými ranami a pri živote ju dokázali udržať len tak, že ju vo dne a v noci strážili a nespúšťali z nej oči. Takto prísne ju vydržali strážiť niekoľko mesiacov. Jej túžba po smrti postupne ochabla; pochopila svoju chorobu, znovu si však začala vyčítať, že tak túžila po smrti. Telo mala po celý dlhý čas zoslabnuté a jej duch nezískal naspäť rovnováhu, bol čoraz labilnejší.

Raz v noci, keď nikto nič netušil, sa jej vrátili výčitky svedomia a túžba po smrti. Vo vedľajšej izbe spal jej muž a pri ňom ich dieťa. Choromyselná žena vstala; na bielych nohách prešla tichými krokmi k mužovi a k dieťaťu, dlho na nich upierala zrak a načúvala hlbokému nočnému dychu svojho muža, ktorého tak milovala. Obrátila pohľad aj na dieťa a v duchu si vravela: „Aký je ten Hans krásne dieťa... neskôr s ním bude jeho otec šťastný. Ja však musím umrieť, pretože ma

až príliš ťaží vina, že som vo svojom veku porodila dieťa, ktoré ani nedokážem sama dojčiť.“

Napriek svojej duševnej chorobe zachovala dostatočný pokoj. Vrátila sa k sebe do izby, aby skoncovala so životom. Nevedela však, ako to má spraviť. Nemala nič, čím by sa mohla podrezať alebo zaškrtiť, no zároveň sa neodvážila robiť ani žiadne hlučné pohyby, aby nezobudila muža.

Mala bohaté vlasy; keď si ich rozpustila, siahali jej až po pás. Jemnými a šikovnými prstami si uvoľnené pramene splietla do dvoch dlhých pevných povrazov, ktoré boli ako z hodvábu. Potom sa nehlučne uškrtila živou silou svojich vlasov, ktoré sa akoby samé od seba čoraz pevnejšie ovíjali okolo jej umierajúceho hrdla.

5

Nasledujúce ráno našiel vydesený muž jej mŕtvolu.

Po manželkinom pohrebe sa mladý otec presťahoval so svojím krásnym synom do starého domu na jednej z dlhých strán Trhoviska, tvoriaceho zastavané vnútro mestečka Cuilemburg, ktoré však oveľa viac pripomína dedinu.

Vyrovnané, no bez akejkoľvek perspektívy pokračoval ďalej v štúdiu práva, tak ako sa to od neho očakávalo a zameral sa na výskum kriminálnych charakterov. Neskôr sa však ako aktívny právnik neuplatnil. Nestýkal sa ani s tými zopár príbuznými z oboch strán a ani s obyvateľmi Cuilemburgu, občas sa stretol len s niekoľkými talianskymi a francúzskymi kolegami-odborníkmi, nikdy im však nespomenul, kde býva a nehovoril ani o uškrtenej manželke.

Johan vedel, že jeho matka spáchala samovraždu a aj to, že otec o nej nerád rozpráva.

Vo svojej izbe mal jej fotografický portrét a nikdy by sa ho nevzdal – nie kvôli tomu, že zobrazoval jeho matku, ktorú nepoznal, ale pretože bol taký zvláštny a krásny.

Portrét pochádzal z čias ich svadby, spred sedemnástich rokov. Hlbokým a tichým účinkom plynúcich rokov nadobudli tlačiarenská čerň a bieloba papiera sivý a šedý odtieň. Na matkinej tvári sa zjavilo množstvo malých trhlín ako na mliečne jemnom kuse Johanovho čínskeho porcelánu. Vždy, keď hľadel na matkin portrét, pociťoval radosť z jej pokoja a vznešenosti. Mala vysoké čelo a hlboký pohľad, rovný nos a odhodlane stisnuté pery.

6

O potreby domácnosti sa starala stará slúžka Sien; nosila priveľké, puritánsky pozapínané šaty a pod nariaseným bielym čepčekom sa jej často chvela krehká tvárička s nerozhodnými, pohyblivými črtami okolo očí, nosa a úst.

Tvrdu manuálnu prácu už vykonávala málo. Na tri spálne mala osobitnú rannú slúžku a na hrubú špinu upratovačku. Sama robila len to, čo ešte vládala a Johanovi, ktorý ju počúval, sa často sťažovala na lenivosť dnešných slúžok a čeládnikov. Keď popoludní odišli jej dve pomocníčky, dlho a ticho sedela v izbe obrátenej k ceste, čo viedla popri záhrade, dvere na chodbu si však nechávala otvorené, aby slabnúcim sluchom mohla vnímať okolité zvuky, vrátane zvonca v prednej časti domu. Väčšinou však aj tak nikto neprišiel, pretože žili veľmi ticho a osamele, starú slúžku teda nikto nerušil. Vo svojej Biblii sa často vracala k pasážam, ktoré jej stará hlava poznala spamäti už aj bez čítania. Keď popoludní prichádzal Johan od temnej záhrady domov, rozprávala mu o veľkých božích zázrakoch, ktorým mnohí neverili, kým ich nevideli. Chlapec ju počúval pokojne a veľmi zdvorilo, v tom boli s otcom úplne rovnakí.

7

Johanov otec pochádzal podobne ako jeho matka z prostredia, ktoré sa vyznačovalo znamenitou kultúrou

i spôsobom života. Tvrdá fyzická práca im bola cudzia, poznali jedine prácu jasného a bystrého umu. V tom sa Johan podal na oboch rodičov. Po celý svoj doterajší život to bol pozoruhodne krásny chlapec. Až do času, pokým nedošlo k strašnému narušeniu jeho života, sa vždy vyznačoval vznešeným pokojom. Keď dosiahol šestnásty rok svojho života, bol už vlastne dospelý. Pripomínal skvele pestovaného dvadsaťročného mladíka, ktorý však napohľad pôsobí o čosi mladšie.

Johan bol štíhly, útlej postavy a bezchybne sa obliekal. Oči mal ako modré ruže, keby také rástli v našich záhradách.

Do ôsmeho roku svojho života nechodil do školy; otcovi sa zdalo vhodnejšie, aby si chlapec zachoval doma duševný pokoj, bol totiž hlboko a krehko citovo založený. Aj keď sa dalo spoľahnúť na jeho rozum, otec nechcel, aby sa príliš preťažoval. Keď mal Johan šestnásť rokov, chodil do triedy s chlapcami, ktorí boli od neho o dva roky mladší. Neprekážalo mu to a keďže nebol hlúpy, bez námahy zostal v triede najlepším žiakom. Ak sa s inými chlapcami stýkal len málo, bolo to kvôli jeho veku, no takisto preto, lebo bol inak založený a mal aj inú povahu.

Za posledné dva roky, čo sa dostával do dospelosti, sa ho v škole párkrát zmocnila zvláštna a nástojčivá náklonnosť voči malým, pekne oblečeným a jemným chlapcom. Vôbec tomu nerozumel, pretože o sebe vedel, že nie je veľmi otvorený priateľstvám. Cítil však, že tá náklonnosť je nebezpečná a nesmie o nej nič povedať otcovi. Čím bolo jeho telo mocnejšie, tým viac sa množili nebezpečné skúsenosti. V noci sa mu o niektorých chlapcoch snívalo a vo sne s nimi nemravne obcoval a oni s ním. To obcovanie mu bolo príjemné a veľmi sa pri ňom rozcitol. Keď sa prebudil, zistil, že má mokrú a zašpinenú bielizeň. Často prepadal melanchólii a cítil sa bezmocne a bezradne.

Hoci vedel, že takéto veci sa dejú v živote a v tele každého chlapca, ktorý sa mení na muža, hanbil sa za to a bol veľmi nešťastný. Naisto vedel, že o tom nechce a nemôže hovoriť s otcom, rovnako však vedel, že by ho utešilo a pomohlo by mu, keby sa s ním o tom smel porozprávať. Johan často pociťoval silnú potrebu rozprávať sa s otcom a zraňovalo ho, že túto potrebu nemá ako uspokojiť.

8

Po celý čas si bol istý, že sa pred otcom nikdy neostýchal. V mladších rokoch o tom nikdy neuvažoval. Keď však počúval o iných rodinách, kde medzi otcom a chlapcami vládol nelad a nepokoj, začal sa nad tým zamýšľať a dokonca sa ho zmocňovala radosť. Neskôr si uvedomil, že otec mu nikdy nič nepotreboval zdôvodňovať a ani on jemu, pretože všetko, čo robili, do seba vďaka vzájomnej náklonnosti pokojne a automaticky zapadalo.

9

V poslednom čase však došlo k trýznivému narušeniu Johanovho života. Do svojich snov o nemravnom obcovaní totiž začal vťahovať aj milovaného otca, ktorého si vážil. Otec s ním nemravne obcoval a on robil to isté s ním. A obom im to bolo veľmi príjemné.

Keď sa Johan prebudil, hanbil sa, stratil reč a od zdesenia bol z takýchto myšlienok celý bez seba. Na otca hľadel vypleštenými, žiarivo modrými očami plnými hanby, strachu a obdivu. Popri tom sa ho zmocňovala smrteľná úzkosť z toho, že by mohol otcovi spôsobiť niečo zlé. Príšerné úsilie, ktoré musel vynaložiť na to, aby napokon zostal taký, aký býval normálne, ho zmenilo, v dôsledku čoho pôsobil placho a nezvyčajne, takže si to jeho otec všimol a samozrejme sa ho láskyplne spýtal, čo ho trápi. To uvrhlo Johana do zúfalstva a vyvolalo v ňom najhroznejšiu tieseň.

Sny sa opakovali a už sa týkali len jeho otca. Pokazili mu každú noc. Mal rozdrásané nervy a bol na smrť bledý. Z modrých očí sa mu vytratil lesk, v jemnom modrom tkanive dúhovky sa zjavili riasy a z bielok zmizol predchádzajúci jas. Johan videl, že otec jeho chorobný úpadok zaregistroval a v dôsledku toho ešte väčšmi ochorel. Johan sa napokon k tomu pokojným hlasom vyjadril a starostlivo pri tom volil slová: „Otče, veľmi sa súžim a ako vidíte, celý som z toho chorý. O svojom súžení vám však nemôžem nič bližšie povedať... a to je pre mňa to najhoršie... možno sa to ale teraz, keď som vám to spomenul, zlepší...“

Obaja na seba hľadeli s dojatím a toto dojatie zlomilo Johanov pokoj i pevnú vôľu. Z náhlejšej zmeny sa rozvzlykal. Objal otca a bozkával ho na oči a na otvorené ústa, ako keď bol kedysi malým chlapcom. V tom okamihu sa ho však opäť zmocnil ten istý nedobrá, no zároveň príjemný pocit zo snov, v ktorých sa mu zjavovalo nemravné obcovanie a pocítil, že mu zvlhli šaty a zašpinili sa. Uvedomil si biedny stav svojho tela. Pustil otca z ochromeného objatia a vybehol hore do kúpeľne, aby si svoje horlivé telo očistil silným prúdom studenej vody. Otec počul zvuk striekajúcej a čľapotajúcej vody. Zmocnil sa ho nepokoj, nechápal plachosť, divokosť a čudné hnutia milovaného syna. Pripomenul si chorobu svojej ženy, ktorá si v noci, keď si každý myslel, že sa nadobro zbavila samovražedných plánov, zvláštnym spôsobom vzala život. Od strachu o syna sa roztriasol na celom tele. Johan bol pri formulovaní viet a vážení slov vždy veľmi akurátny a nikdy nepreháňal, pokiaľ išlo o silu výrazu. Teraz, keď po dlhom trápení prehovoril, kládol za sebou slová tak, akoby ich písal a nie vyslovoval, keď sa otcovi zdôveroval s veľkým súžením, z ktorého tak ochorel, no nedokázal o ňom hovoriť.

V to popoludnie začal pri stole znovu o tom istom. Stôl mali vždy nádherne prestretý, ležali na ňom

rozličné skvostné predmety denného použitia. Precitliveným spôsobom, ktorý sa inak u chlapca často neprejavoval, vyjadroval radosť z toho, že vlastní toľko krásnych vecí. V stave rozčítania sa obrátil na otca, zatiaľ čo sa mu v slabom svetle lampy, pripomínajúcim slnečný svit, rozžiarili modré oči. Povedal: „Môj smútok azda pominie... potom budeme obaja opäť spoločne viesť spokojný život.“ Úzkostlivo a opatrne pri tom sledoval stav svojho tela. To však zostávalo v pokoji a nič nenaznačovalo, že by chcelo spôsobiť nejakú deštrukciu. Johana to potešilo a vrátila sa mu radosť z večera, ktorý trávil so svojím otcom.

10

Potom však nasledovali ďalšie chlapcove súženia. Vo dne, keď trávil čas s otcom, mal nutkanie objímať a bozkávať ho na teplé oči a červené ústa. Keď sa tú túžbu usiloval potlačiť, darilo sa mu to len tým, že si predstavoval, ako leží úplne vyzlečený v otcovom náručí a aj on sám je nahý. Tá myšlienka ho odpudzovala a zároveň v ňom vzbudzovala desivú hrôzu. Zablboval sa do týchto predstáv a pritom tak napínal telo, že za každým explodovalo a vzápätí sa ho zmocňovala slabosť. Občas bola preňho samého tá jeho láska k otcovi priveľa. Mocne ho vtedy objímal a bozkával na oči a ústa a s hlbokým vzdychaním mu hovoril „miláčik“.

Otec nechápal, čo sa skrýva za týmito nespútanými a vášnivými výbuchmi, po ktorých vždy nasledovala únava a bezmocnosť. Johan zas nevedel, akým spôsobom opísali vedci obsah tých zvláštnych pocitov, ktoré on nenávidel, boli mu odporné a spôsobovali mu fyzickú trýzeň.

Raz, keď prehrmel jeden z tých záchvatov strašnej lásky k otcovi, zišlo zrazu Johanovi na um: „Možno by bolo lepšie, keby som už ňho radšej nebýval.“ Vzápätí si však bezradne pomyslel: „Nemôžem predsa od neho odísť... keby som musel, tak sa radšej zmárnim...“

ako moja matka... ved' ho predsa tak milujem... no práve preto som aj taký chorý... je to také strašné, až by som sa najradšej zabil.“

Večer to už so svojim otcom v izbe nevydržal. Ne-pretržite musel bojovať proti záchvatom lásky, ktorým síce mocne kládol odpor, napokon im však často podľahol.

Preto povedal otcovi, že by býval radšej častejšie sám. Odvtedy Johan sedával väčšinou u seba v izbe, ďaleko od otca, ktorého tak hrozne miloval. Avšak urputná potreba byť s ním, ktorú Johan nedokázal uspokojiť, ho oberala o sily a podlamovala mu zdravie. Zachvacovali ho vlny smutných a hlasných vzlykov, ktoré ho ešte viac oslabovali a po nich často nasledovali dni sklúčenosti a melanchólie.

Otca napokon vídal takmer už len pri stole. No práve preto, že po ňom Johan vo dne v noci do vyčerpania túžil, nedokázal sa správať umiernenene. Záchvaty lásky mával takmer každý deň a po nich prepadával zúfalstvu.

Zanedbával bežné školské povinnosti a to mu neprospievalo. Učítelia totiž k nemu vždy pristupovali so zvláštnou úctou. Ved' medzi menšími chlapcami bol už napokon takmer dospelým. Vystupoval vždy pokojne a príjemne. Johan, ktorý mal skvelý rukopis, odovzdával povinné školské úlohy vždy bez chýb. To sa teraz veľmi zmenilo v jeho neprospech a začal dostávať najprv poznámky a neskôr dokonca aj pokarhania, akými v škole napomínajú a karhajú lajdáckych, hlúpych chlapcov. Škola sa preňho stala neznesiteľným bremenom. Ak však niekedy nechcel ísť do školy, musel povedať otcovi, že je chorý, no ten chcel potom tráviť čas zase s ním. Johan si uvedomoval, že také niečo nie je možné.

Neskôr už nedokázal ani chodiť do školy ani zostávať doma. Preto sa ráno zakaždým tváril, akoby šiel na vyučovanie, no v skutočnosti sa celý čas túlal

po poliach za mestom a popri rieke. Vedel, že takto to nemôže ísť ďalej a bolestivo sa umáral, keď písal riaditeľovi, že je chorý, no dúfa, že jeho stav sa čoskoro zlepší. Sám pritom nikdy predtým neklamal.

11

Podvod so školou však čoskoro praskol. Riaditeľ i učiteľia, ale aj malí chlapci považovali odvtedy Johana za klamára, ktorý sa tvári, že chodí do školy, namiesto toho sa však túla po kraji a poľných cestách. Tú školu nemohol ďalej navštevovať a išlo mu z toho puknúť srdce. V meste však nebolo žiadnej inej či lepšej školy. Chlapec si vtedy opäť zdesene pomyslel: „To by ale znamenalo, že by som musel odísť od otca... a ja ho mám pritom tak rád.“ V hlave sa mu premieľali nejasné myšlienky: „Keby sa mi s láskou k otcovi nespájali také strašné veci – akí by sme len boli šťastní; tak ako sme bývali šťastní donedávna.“

Otec sa nazdával, že Johan sa cíti nepríjemne preto, lebo musí chodiť na vyučovanie spolu s mladšími chlapcami, akoby im bol rovný, hoci bol od nich v skutočnosti starší aspoň o dva roky. Preto Johanovi navrhol, aby radšej zostal doma a učil sa sám, tak aby mohol nasledujúci školský rok nastúpiť na meštiansku školu do Utrechtu alebo do Bommelu. Pokiaľ by si pri učení nevedel poradiť, ponúkol sa mu, že ho bude vyučovať on a vzdá sa svojho úctyhodného výskumu kriminálnych charakterov. Johanom to v tej chvíli otriaslo a opäť pocítil, ako veľmi otca miluje. Celý rozochvený od strachu potom povedal, že radšej bude znovu chodiť do školy, a to naozaj a každý deň, hoci sa v škole hanbil.

12

Johan bol však prepracovaný a jeho zdravie to nevydržalo; dramaticky sa zrútil, takže musel zostať doma a v pokoji, aby sa zotavil. Avšak domáci pobyt zase

len prispieval k ďalšiemu chlapcovmu utrpeniu. Otec bol teraz nepretržite s ním, aby sa oňho staral. Johan k nemu vďaka jeho nežnej starostlivosti pociťoval počas nenávidených záchvatov ešte mocnejšiu a omnoho intenzívnejšiu lásku.

Raz neskoro večer ležal Johan so zaklonenou hlavou na pohovke, zatiaľ čo mu do modrých žiarivých očí vlievalo nízke tlmené svetlo lampy láskavé teplo; ležal tam v bdelom stave, no zároveň bol slastne zasnívajú. V jednej chvíli ho prebral chlad a nepríjemný pocit – vtedy sa hlbšie zamyslel nad svojím vzťahom k otcovi. Zažil okamih hlbokého uvedomenia vnútornej existenčnej nevyhnutnosti. Premýšľal to vetu za vetou, slovo za slovom a tak opatrne, akoby písal: „Keby nebolo toho odporného citu voči otcovi, boli by sme spolu dokonale šťastní, tak ako sme boli šťastní predtým. Ale keďže to teraz cítim tak, ako to cítim, šťastní už nikdy nemôžeme byť. Pretože keď otcovi hovorím milé veci, v tom momente pociťujem svoje telo a som z toho na smrť nešťastný. A keď sa k nemu správam odporne, je zas nesmierne nešťastný on. Raz ešte dospejeme k tomu, že sa budeme musieť od seba oddeliť a bývať na rôznych miestach a v rôznych mestách. Ani ja ani otec to ale nedokážeme, lebo nemôžeme jeden bez druhého žiť.“

Keď krátko nato k nemu do izby vstúpil otec – naposledy, než sa začala v dome tichá noc bez svetiel –, Johan mu bežným pokojným spôsobom povedal: „Otče, to všetko je dôsledok hrozne čudného smútku, ktorý pociťujem, a nemôžem o ňom pred vami hovoriť. Musí to byť pre vás hrozné, že tu je niečo, čo vám nesmiem porozprávať, ale keby som vám o tom porozprával, bolo by ešte oveľa hroznejšie.“

Johan hovoril dôrazne, akoby písal školský sloh, štýl mal však veľmi rezolútny. Otec na to nič neodpovedal a Johan pokračoval: „Takže vám to nepoviem... ale celkom určite sa chcem polepšiť a potom budeme

spolu šťastní ako kedysi... pre mňa samého by bolo strašné, ak by ste nesúhlasili s tým, o čo vás chcem požiadať, pretože vtedy by som odišiel preč z domu a býval by som sám. Nejaký čas chcem totiž žiť sám, bez vás... ak by ste s tým súhlasili, v tomto dome... alebo inak u nejakých iných ľudí... nepýtajte sa ma prečo, pretože vám to aj tak nepoviem.“

Otec sa zjavne preľakol Johanových slov a rýchlo a triezvo premýšľal: „Zbláznil sa... dobre som sa oňho nestaral... bola chyba, že nemal okolo seba viac ľudí... a mal toho viac pozažívať.“

Potom povedal: „Ak si myslíš, že sa ti týmto spôsobom uľaví, potom ži tak... možno by ale bolo dobré, keby som zavolať lekára.“

Potom vstal a povedal: „Dúfam, Hannie, že sa tvoj stav rýchlo zlepší... dúfam v to.“

Johan si uvedomil, že otcovi sa zlomil v hrdle hlas. Rád by k nemu pristúpil a povedal mu, že nie je možné, aby žili oddelene. V tom okamihu mu však vypovedalo telo a zmocnil sa ho záchvat. Opustila ho sila, no zostal pokorný a pomyslel si: „Zatiaľ spolu žijeme v tomto dome... časom sa však určite úplne rozídeme... a ja otcovi nikdy nebudem môcť povedať prečo.“

13

S otcom, ktorého mal tak rád, to vydržal Johan pod jednou strechou celé dni a ani sa ho nedotkol. V dôsledku nepretržitého a mimoriadne silného úsilia sa však stal precitliveným a zmocnila sa ho ochabnosť. Nedokázal čítať, pretože mal príliš unavenú hlavu. V dôsledku toho dlhý čas neprestával túžiť po otcovi a jeho blízkosti sa dokázal mocne ubrániť len tým, že naňho myslel spôsobom, ktorý vnímal ako odporné a zároveň skazené dotýkanie.

Keď Johan počul, ako sa otec pohybuje po dome, trpel viac než keď jeho pohyb nevnímal. Preto chcel otca požiadať, aby buď odišiel z domu, alebo dobrovoľne

Johanovi dovolil, nech si nájde bývanie v nejakom inom meste. Pre chorého chlapca však bolo v tej chvíli nemožné, aby odišiel od otca, ktorého mal tak rád.

Počas tej škandalóznej choroby neprišiel Johana navštíviť nik okrem stareny Sien. Jeho otca nemala v obľube, lebo na nazdávala, že jeho žena sa takým príšerným spôsobom zmárnila kvôli svojmu manželstvu. Starej a zbožnej slúžke bolo takisto nepríjemné, že musí žiť v bezbožnom dome, ktorého majiteľ nechce nič vedieť o jej Pánubohu a neslúži mu. Voči Johanovi však prechovávala sympatie. Ten často dlho a trpezlivo načúval jej slovám o Bohu a o tom, ako mu treba slúžiť. Vrucne dúfala, že zrnó, ktoré vysieva do jeho mladého srdca, nedopadne na skalnatú pôdu ale na úrodnú zem a prinesie bohaté plody.

Sien vnútorne cítila, že narušenie, ku ktorému došlo medzi otcom a Johanom, nie je dobré. Nazdávala sa, že otec a syn sa dostali do sporu kvôli nejakej jej neznámej záležitosti, ktorá sa však rýchlo vyrieši.

Keď však Johan zostával dlho tak čudne osamelý vo svojej izbe, zmocnil sa jej nepokoj. Videla, že jeho telesný stav sa zhoršuje a začala sa obávať, že čoskoro umrie, a ona mu nestihne odovzdať duchovný majetok, ktorý má väčšiu hodnotu než hocčo iné na svete.

14

Stará slúžka sa teda Johana spýtala, či by súhlasil s tým, aby ho navštevovala, rozprávala mu o svätých veciach a predčítala mu z Biblie. Johan povedal, že súhlasí, ak si to želá.

Tak teda k nemu začala stará slúžka chodiť častejšie a rozprávala mu o dobrotivosti Pána, ktorý svoje dietky ťažko skúša, aby spoznal ich srdcia. V najkrajnejšej núdzi je však vždy nablízku. Vtedy sa zjavuje zbožným ľuďom a prorokom v snoch a v zázračných videniach, aby im priniesol spásu.